

1 SKYRIUS

Išeidamas rytą Verlokas krautuvę paliko prižiūrėti žmonos broliui. Nieko tokio, nes lankytojų čia ir taip būdavo mažai, be vakaro išvis niekas neužeidavo. Jo oficialus verslas jam ne ką terūpėjo. O be to, brolių prižiūrėjo Verloko žmona.

Krautuvė buvo mažytė, kaip ir namas. Vienas iš tų suodinių plytinių namų, kurių daugybė pridygo Londone dar iki kol mieste išaušo perstatymo era. Tiek tos krautuvės: kvadratinė dėžė su smulkiais langeliais suskaidyta fasadine stiklo siena. Dieną jos durys buvo uždarytos, vakare – įtartinai diskretiškai pravertos.

Lange buvo išstatytos daugiau mažiau apsinuoginusių šokėjų nuotraukos; kažkokie neaiškūs paketėliai, panašūs į patentuotus vaistus; užklijuoti, kone peršviečiami geltoni vokai, paženklinti juodais stambaus šrifto skaičiais 2 ir 6; keletas egzempliorių prieštvaninių prancūziškų komiksų, pakartų lyg džiūti ant skersai ištemptos virvės; nuo nešvarumų patamsėjęs mėlyno kiniško porceliano dubuo, juodo medžio dėžutė, buteliukai su ženklinimo rašalu ir antspaudai; kelios knygos, kurių pavadinimai užsiminė apie nepadorų turinį; keletas iš pažiūros senų, nežinomų, prastai atspausdintų laikraščių tokiais pavadinimais kaip „Fakelas“ ir „Gongas“ – jaudrinančiais pavadinimais. Ir

dar lange spingsėjo dvi dujinės lempos, visada prisuktos taip, kad tik vos šviestu, taupymo arba lankytojų patogumo sumetimais.

Čia lankėsi arba jaunuoliai, kurie kiek pamindžikavę priešais langą staiga nerdavo vidun, arba brandesnio amžiaus vyrai, kuriems, sprendžiant pagal išvaizdą, trūko lėšų. Iš pastarųjų, dažno vyriškio palto apykaklė būdavo pastatyta iki pat ūsų, iš po palto kyšančių kelnų kraštai aplipę purvu, pačios kelnės gerokai nudėvėtos ir tikrai ne brangiausios. O kojos kelnėse paprastai irgi neatrodė išpūdingos. Rankas suleidę giliai į paltų kišenes, pro duris jie įsmukdavo šonu, pirma įsprausdami vieną petį, lyg bijotų užkliudyti durų varpelį.

Tačiau išvengti ant plieninės spyruoklės kybančio varpelio buvo nelengva. Nors beviltiškai suskilęs, vakare jis nuo menkiausio sudirginimo įžūliai ir aršiai terkšteldavo lankytojui už nugaros.

Taigi terkšteldavo varpelis. Jį išgirdęs, iš svetainės, kuri buvo už dažyto pušinio prekystalio krautuvės gilumoje, pro dulkinas įstiklintas duris tuoj pasirodydavo Verlokas. Jo akys visad atrodė mieguistos, tarsi kiaurą dieną būtų su drabužiais pravoliojęs ant nepaklotos lovos. Kitam tokia išvaizda būtų ryškus trūkumas. Smulkios prekybos sandoriuose daug lemia maloni ir patraukli pardavėjo išvaizda. Bet Verlokas gerai perprato savo verslą, ir jokios estetinės dvejonės dėl išvaizdos jo nekamavo. Klientus jis aptarnavo nemirksėdamas, su atkakliu akiplėšiškumu žvelgdamas jiems į akis, it taip atremtų kažin kokio baisaus blogio grėsmę, traukdavo iš po prekystalio kokį daiktą, kuris akivaizdžiai ir skandalingai nebuvo vertas sandorio metu sumokamų pinigų: pavyzdžiui, regis tuščią kartono

dėžutę, arba vieną tų kruopščiai užklijuotų plonyčių geltonų vokų, ar užmurzintą knygūškstę popieriniais viršeliais su daug žadančiu pavadinimu. Pasitaikydavo, kad koks diletantas įsigydavo vieną tų išblukusių pageltusių šokėjų, lyg ji būtų gyva ir jauna.

Kartais į suskilusio varpelio kvietimą atsiliepdavo Verloko žmona Vinė. Jauna, plačiašlaunė, krūtinga moteris, vilkinči priglundusia liemene. Labai tvarkingai sušukuotais plaukais. Nesudrumstiamo žvilgsnio, kaip ir vyras, ji stodavo už prekystalio rampos, skleisdama begalinį abejingumą. Nutikdavo, kad palyginti glėžno amžiaus klientas staiga susinervindavo, išvydęs, jog teks turėti reikalų su moterimi, ir širdyje niršdamas nusipirkdavo buteliuką ženklinimo rašalo, kitur kainuojančio šešis pensus (o Verloko krautuvėje šilingą ir šešis pensus), ir, aišku, vos tik išėjęs laukan nepastebimai jį išmesdavo.

Vakariniai svečiai – vyrai aukštyn pakeltomis apykaklėmis ir žemyn nusmuktomis skrybėlėmis – kaip seni pažįstami linktelėję poniai Verlok ir murmtelėję pasisveikinimą sukdamo link prekystalio galo, pakeldavo prekystalio lentą ir pradingdavo už krautuvės esančioje svetainėje, iš kurios buvo galima patekti į koridorių su viršun vedančiais stačiais laiptais. Krautuvės durys buvo vienintelis įėjimas į Verloko namą, kuriame jis vertėsi įtartinų prekių prekyba, vykdė visuomenės sergėtojo misiją ir puoselėjo šeimos židinio dorybes. Šios jam buvo labai svarbios. Jis buvo iki kaulų smegenų namų žmogus. Neturėjo jokių dvasinių, protinių ar fizinių poreikių, kuriems patenkinti tektų dažnai išeiti iš namų. Namuose gaudavo viską, kad kūnas jaustųsi patogiai, o sąžinė – ramiai, tuo rūpinosi jo žmona, pagarbų dėmesį jam rodė ir jos motina.

Vinės motina buvo apkūni, dusulinga moteris, plataus, juodbruvo veido. Nešiojo juodą peruką po baltu kyku. Sutinusios kojos jai neleido judėti. Teigė esanti prancūzų kilmės, ir tai visai galėjo būti tiesa. Daugybę metų buvo susituokusi su licencija prekiauti alkoholiu turinčiu smuklininku, prastesnės nei ji kilmės, o likusi našle pragyvenimą užsitikrino džentelmenams nuomodama kambarius su baldais aikštėje prie Voksholo tilto gatvės. Kadaisė tai buvo išties prašmatni vieta, dar ir dabar priklausanti Belgravijos rajonui. Šis topografinis faktas turėjo nemenką reikšmę reklamuojant kambarius. Bet garbiosios našlės nuomininkai anaip tol nebuvo aukštuomenės žmonės. Kad ir kas jie buvo, jais rūpintis moteriai padėjo jos dukra Vinė. Prancūziškos kilmės pėdsakų, kuriais didžiavosi našlė, buvo galima išvelgti ir dukroje. Jie matėsi jos itin dailiai ir meniškai sušukuotuose žvilgančiuose tamsiuose plaukuose. Vinei netrūko ir kitų grožybių: jaunystė, pilnos, apvalinos formos, skaisti oda; jos neperprantamas santūrumas provokavo, bet niekada neužkirsdavo kelio pokalbiui: nuomininkai ją noriai kalbindavo, ji taip pat mielai jiems atsakydavo. Turbūt šiems apžavams pasidavė ir Verlokas. Jis kai kada ten apsisodavo. Atvykdavo ir išvykdavo be jokios akivaizdžios priežasties. Paprastai atkeliaudavo į Londoną iš Europos (kaip ir gripas), tik apie jo pasirodymą nepranešdavo spauda. Jo vizitams buvo būdinga griežta rutina. Jis pusryčiaudavo lovoje, tyliai mėgaudamasis tįsodavo joje kasdien iki vidurdienio, kartais net ilgiau. Bet kai jau išsiruošdavo į miestą, regis, jam būdavo itin sunku rasti kelią atgal į savo laikinuosius namus Belgravijos aikštėje. Išeidavo iš namų vėlai ir grįždavo į juos anksti – trečią ar ketvirtą ryto. Pabudęs dešimtą, į padėklą su

pusryčiais atnešusią Vinę jis kreipdavosi mandagiai juokaudamas, bet su juntamu nuovargiu, balsas būdavo kimus, pasilpęs, kaip žmogaus, kuris prieš tai daug valandų be perstojo aistringai kalbėjo. Jis meilingai ir glebiai šaudė išsprogusiomis akimis po apsunkusiais vokais, kūną iki pat smakro paslėpęs po antklode, o saldžiai kirkinti gebančias mėsingas lūpas – po glotniais tamsiais ūsais.

Vinės motina poną Verloką laikė labai maloniu džentelmenu. Iš gyvenimiškos patirties, kadaise įgytos įvairiuose „verslo namuose“, geroji moteriškė senatvėje turėjo džentelmeniškumo idealą, kurio pavyzdžiais buvo privačių saliūnų lankytojai. Ponas Verlokas buvo arti šio idealo – faktiškai jis juo buvo.

– Žinoma, mes pasiimsime jūsų baldus, mama, – patikino Vinė.

Kambarių nuomos nuspręsta atsisakyti. Ši veikla, regis, nebetiko naujai situacijai. Ponui Verlokui ji būtų kėlusi per daug rūpesčių. Ir trukdytų kitiems jo reikalams. Kokie tie kiti reikalai, jis nepasakė, bet susižadėjęs su Vine pasistengdavo atsikelti iki pusiaudienio, nusileisti žemyn į rūšį ir įsiteikti Vinės motinai pusryčių kambaryje, kur ji nejudėdama leido savo dienas. Jis paglostydavo katę, pakurstydavo židinį ir suvalgydavo jam patiektus priešpiečius. Nuo šio kiek troškaus jaukumo jis atsiplėsdavo akivaizdžiai nenoriai, bet visgi, išėjęs iš namų, grįždavo tik labai vėlai naktį. Niekada nepasisiūlė nuvesti Vinę į teatrą, kaip būtų priderėję maloniam džentelmenui. Jo vakarai buvo užimti. Kartą pasakė Vinei, kad tam tikra prasme jo darbas yra politinis. Ir perspėjo, kad su jo politiniais draugais jai teks elgtis itin mandagiai. Žinoma, atsakė Vinė, įsmeigusį į jį savo tiesų, neperprantamą žvilgsnį.

Ką jis dar pasakė dukrai apie savo darbą, Vinės motinai išsiaiškinti nepavyko. Sutuoktiniai pasiėmė motiną kartu su visais baldais. Krautuvės varganumas moteriškę nustebino. Persikėlimas iš Belgravijos aikštės į siaurą Soho gatvelę buvo ne į gerą jos kojoms. Jos dar labiau ištino. Kita vertus, ji visiškai išsivadavo nuo materialinių rūpesčių. Vangus žento geranoriškumas jai kėlė visiško saugumo jausmą. Jos dukters ateitis buvo aiškiai užtikrinta, net nebereikėjo nerimauti dėl sūnaus Styvio. Ji negalėjo nuo savęs slėpti, kokia baisi našta jis buvo, tas vargšelis Styvis. Bet kadangi Vinė savo silpnutį brolių mylėjo, o ponas Verlokas buvo geras ir dosnus, motina pamanė, kad vargšui berniukui šiame šurkščiam pasaulyje bus gan saugu. Ir širdies gilumoje ji gal net buvo patenkinta, kad Verlokai neturi savo vaikų. Pono Verloko ši aplinkybė, rodos, visiškai nejaudino, o Vinė savo neišpildytą motinišką meilę nukreipė broliui, tad vargšeliui Styviui visa tai veikiausiai išeis į naudą.

Tvarkytis su juo, tuo vaikiu, buvo sunku. Jis buvo gležnos sveikatos, bet savo trapumu ir gražus, išskyrus tą kvailai atvipusią apatinę lūpą. Nepaisant tos nelemtos atvipusios lūpos, mūsų puikioji privalomo švietimo sistema išmokė jį skaityti ir rašyti. Bet pasiuntinukas iš jo išėjo ne koks. Pamiršdavo, ką jam liepta perduoti; iš tiesaus pareigos kelio jį lengvai išmušdavo valkataujančios katės ir šunys, siaurais skersgatviais nuvedavę į bjauriausius kiemus; gatvės komedijos, kurias išsižiojęs stebėdavo, apleidęs savo darbdavio interesus; arba lenktynėse parkritusių arklių dramos – sukrėstas gailėsčio ir smurto, kartais imdavo veriančiai klykti, ir šis trikdantis kančios šauksmas nepatiko žmonėms, susirinkusiems ramiai pasigėrėti nacionaliniu reginiu. Kai susirūpinęs ir globėjiškas policininkas jį

išvesdavo, dažnai paaiškėdavo, kad vargšelis Styvis neprisimena savo adreso – bent jau kurį laiką neprisimindavo. Stačiokiškas klausimas priversdavo jį taip mikčioti, kad jis imdavo dusti. Jei koks gluminantis dalykas jį išgąsdindavo, jis pradėdavo siaubingai žvairuoti. Tačiau jam niekada neužeidavo priepuoliai (tai teikė vilties). Vaikystėje, artėjant akimirkai, kai jo tėvui neišvengiamai trūks kantrybė, jis visada spėdavo rasti prieglobstį už trumpų sesers Vinės sijonų. Kita vertus, galėjai įtarti jame slypint beatodairiško išdykumo atsargą. Kai Styviui sukako keturiolika, jo velionio tėvo draugas, prekiavęs užsienietišku konservuotu pienu, įdarbino jį parankiniu įmonės kontoroje. Vieną rūškaną popietę, kai kontoroje nebuvo viršininko, vaikį rado nuo laiptų viršaus leidžiantį fejerverkus. Vieną po kitos jis pyškino grėsmingas raketas, svaidė pikta žybsinčius ugnies ratus ir garsiai pokšinėdavo petardas – tai galėjo baigtis labai blogai. Visame pastate kilo baisi panika. Paklaikusiomis akimis, kvapą gaudantys klerkai pro visus pastato išėjimus veržėsi laukan, laiptais žemyn paskirai vieni nuo kitų ritosi cilindrai ir pagyvenę verslininkai. Neatrodė, kad pačiam Styviui jo veiksmai būtų teikę pasitenkinimo. Buvo sunku suprasti šio originalumo proveržio motyvus. O miglotą ir painų prisipažinimą Vinė iš jo išgavo vėliau. Regis, buvo taip: kiti du pastate dirbę pasiuntinukai, pasakodami apie patirtą neteisybę ir išnaudojimą, taip įaudrino Styvio jausmus, kad užuojauta jiems peraugo į įtūžį. Styvio tėvo draugas, žinoma, jį iškart atleido, nes toks gali ir verslą sugriauti. Po šio altruistiško žygdarbio Styvį pristatė padėti plauti indų rūšio virtuvėje ir juodu tepalu blizginti Belgravijos namų gyventojų batų. Toks darbas akivaizdžiai neturėjo jokios ateities. Kartais džentelmenai jam duodavo kokį šilingą

arbatpinigių. Ponas Verlokas buvo dosniausias iš jų. Bet viską sudėjus, ne kas teišeidavo – nei pelno, nei perspektyvos. Tad kai Vinė pranešė susižadėjusi su ponu Verloku, jos motina dūsaudama žvilgčiojo į indų plovyklą ir vis galvojo, kas gi dabar bus su vargšeliu Styviu.

Paaiškėjo, kad ponas Verlokas buvo pasirengęs jį pasiimti drauge, kartu su žmonos motina ir jos baldais – šie buvo visas matomas šeimos turtas. Prie savo plačios geraširdės krūtinės ponas Verlokas priglaudė viską. Baldus išskirstė po visą namą, kur jie labiausiai tiko, o uošvei paskyrė du antro aukšto kambarius iš kiemo pusės. Viename jų miegojo nelaimėlis Styvis. Tuomet plono plauko pūkelis, želiantis ant Styvio veido, jau virto aukšine miglele, švelninančia ryškia smulkaus apatinio žandikaulio linija. Seseriai tvarkytis namuose jis padėdavo su akla meile ir klusnumu. Ponas Verlokas manė, kad jam naudinga kuo nors užsiimti. Laisvu laiku vaikis ant popieriaus lapo su skriestuvu ir pieštuku braižydavo apskritimus. Ši mėgiamą darbelį jis atlikdavo labai stropiai, ant virtuvės stalo pasidėjęs išskėstas alkūnes ir užsikvempęs ant piešinio. Iš krautuvės per praviras svetainės duris motiniškai budriai į jį kartkartėmis žvilgčiojo sesuo Vinė.